

podaja precej splošen oris kazenskega prava na Slovenskem do 1848, Jelka Melik (Ljubljana) pa po tem letu. Delo zaključuje glosar manj znanih nemških pravnih pojmov iz Malefičnih svoboščin Ljubljančanov, ki ga je sestavil Borut Holcman (Maribor).

Peter Štih

Tirol – Österreich – Italien. Festschrift für Josef Riedmann zum 65. Geburtstag. Izd. Klaus Brandstätter, Julia Hörmann. Innsbruck : Wagner, 2005. 691 strani. (Schlern-Schriften ; 330)

Josef Riedmann, kateremu je posvečen obsežen jubilejni zbornik razprav ob njegovi petinšestdesetletnici, je dobro poznan tudi slovenskim zgodovinarjem – še zlasti medievistom. Gre za rednega profesorja srednjeveške zgodovine in pomožnih zgodovinskih ved na univerzi v Innsbrucku, kjer deluje že od leta 1969, ko je postal asistent pri Josefu Rainerju. Riedmann, ki je svojo znanstveno in raziskovalno pot začel na Inštitutu za avstrijske zgodovinske raziskave na Dunaju, kjer je sprva sodeloval pri ediciji listin Friderika I. Barbarosse, projektu, ki ga je uspešno vodil in zaključil Heinrich Appelt, se je v medievističnih krogih uveljavil s svoji habilitacijskim delom o povezavah grofov in deželnih knezov Tirolske z Italijo do 1335 (*Die Beziehungen der Grafen und Landesfürsten von Tirol zu Italien bis zum Jahre 1335*). Delo je izšlo leta 1977 pri Avstrijski akademiji znanosti (katere član je od 1982 tudi Riedmann sam) in z njim je avtor pokazal, kako pomembna je bila Italija (zlasti njeni bankirji in tudi razni potentati-uzurpatorji, ki so kontrolirali severnoitalijanska mesta) za politiko tirolskih grofov na kontaktnem prostoru med Nemčijo in Italijo. To delo – kot tudi vsa zgodovina tirolskega prostora, s katerim je bil slovenski stoletja dolgo povezan zlasti preko škofije v Briksnu, pa tudi drugače – je pomembno tudi za raziskovalce slovenskega srednjega veka, saj je od srede 13. stoletja naslov tirolskih grofov (in nato tudi položaj prvih tirolskih deželnih knezov) nosil visokoplemiški rod, ki se je imenoval po Gorici. Radij delovanja goriških grofov je tako segal od severnega Jadrana do najpomembnejših alpskih poti, ki so povezovale nemški in italijanski prostor in ene in iste grofovske osebe (pa tudi njihovo ministerialno spremstvo) lahko spremljamo ob Soči, koroški Dravi, Etschu, Innu ali pa tudi ob Padu, Brenti ali Livenzi. Med temi je bil gotovo najpomembnejši tirolsko-goriški grof Majnhard IV., od 1286 tudi koroški vojvoda, ki je svoje »knežje sanje« tudi v resnici udejanjil z oblikovanjem dežele Tirolske in temu knezu je bila 1995 prav pod znanstvenim vodstvom Riedmanna namenjena velika in odlična deželna razstava na gradu Tirol in v samostanu Stamms, ki je vsaj na simbolni ravni za kratek čas združila od 1918 razdeljeno in s strani Majnharda IV. ustvarjeno deželo.

S tem smo že pri drugi veliki temi Riedmannovega zgodovinopisnega udejstvovanja – tirolski deželni zgodovini. Tudi tu je njegov prispevek več kot zgolj opazen in njegovo najpomembnejše delo na tem področju so zagotovo njegovi teksti, ki jih je napisal za danes standardno delo o zgodovini Tirolske (*Geschichte des Landes Tirol*), med katerimi izstopata štiristo strani dolg pregled srednjega veka v prvem zvezku (prvič izšlo 1985) in sedemsto strani dolg pregled sodobne zgodovine (1918–1970) v četrtem zvezku (prvič izšlo 1988) omenjene zgodovine.

Vsekakor ni ravno veliko medievistov, ki se suvereno ukvarjajo tudi s sodobno zgodovino in to dejstvo se lepo zrcali tudi v Riedmannu posvečenemu jubilejnemu zborniku: paleta 49 prispevkov, ki so jih napisali njegovi prijatelji, kolegi in učenci, se namreč razteza od antične pa do sodobne, povojne zgodovine in v njih so nagovorjene zelo različne teme, s katerimi se je Riedmann ukvarjal na svoji profesionalni poti in ki smo jih zgoraj lahko nakazali le zelo okvirno. Na tem mestu nima nobenega smisla naštevati vse prispevke, ki izvirajo izpod peres avtorjev iz Nemčije, Italije, Češke in seveda Avstrije in ki v zborniku – zanimivo – niso urejeni kronološko, ampak abecedno. Omeniti velja le, da se tematsko v prvi vrsti navezujejo na zgodovino Tirolske in Avstrije, na odnose z (italijanskim) jugom in na pomožne zgodovinske vede. Med njimi bo zanimivo branje zagotovo našel tudi slovenski zgodovinar, pa naj ga zanimajo vprašanja povezana s problematiko srednjeveških dežel (Hagedener, Niederstätter), diplomatiko (Härtel, Wolfram), briksenškimi škofi (Bitschnau), Janezom Vetrinjskim (Stelzer) ali pa tudi z južnotirolskim vprašanjem po 1945 (Gehler) itd.

Jubilejni zbornik je vsekakor lep poklon in lepo darilo Riedmannu ob njegovem življenjskem prazniku in tudi ob zaključku njegove profesorske kariere na univerzi v Innsbrucku, ki jo z začetkom štu-

dijskega leta 2006/2007 končuje kot eremitirani profesor. Nemara najlepše darilo pa si je pripravil kar sam, ko je leta 2005 (skupaj z Walterjem Neuhauserjem) v innsbruški univerzitetni knjižnici, v majhnem srednjeveškem pergamentnem kodeksu, odkril prepise okrog 130 dosedaj nepoznatih pisem in mandator cesarja Friderika II. in njegovega sina Konrada IV. iz 13. stoletja (gl. npr. http://www.uibk.ac.at/ipoint/news/uni_und_forschung/271893.html). Srečna najdba, ki so jo nekateri tirolski mediji primerjali kar z odkritjem prazgodovinskega Ötzi, je zlasti pomembna za kratko dobo vladanja Konrada IV., katerega biografija bo morala biti na podlagi novo odkritih pisem napisana na novo. Od Josefa Riedmanna, ki je svojo pot medievista začel s sodelovanjem pri ediciji listin Friderika I. Barbarosse, lahko tako sedaj pričakujemo še objavo novoodkritih dokumentov Friderika II. in Konrada IV. Lepšega zaključka univerzitetne kariere si profesor medievistike skorajda ne more želeči!

Peter Štih

Protestantizem, slovenska identiteta in združujoča se Evropa. Ur. Marko Kerševan. Ljubljana : Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2006. 457 strani.

Pričujoči zbornik vsebuje razprave in študije, ki so nastale v okviru večletnega (2002–2005) raziskovalnega projekta »Slovenska identiteta in združujoča se Evropa: pomen protestantizma«, ki ga je vodil prof. dr. Marko Kerševan. Cilj raziskave lahko strnemo kot iskanje odgovora na temeljno vprašanje, kakšne so potrebe in možnosti, da se protestantizem pojavlja kot ena od povezovalnih ter hkrati razlikovalnih sestavin slovenske identitete, t. j. slovenske zunanje prepoznavnosti na eni in notranje samozaveesti na drugi strani, v procesu vključevanja v združujočo se Evropo (Evropsko unijo).

V tem kontekstu velja spomniti, da s(m)o se Slovenci nacionalno oblikovali v okviru svojega (posebnega knjižnega) jezika; prav pri konstituiranju slovenščine kot knjižnega jezika je imel začetno in pionirsko vlogo slovenski protestantizem 16. stoletja. Vnovično odpiranje vprašanja potencialne vloge protestantske sestavine slovenske identitete je bilo nedvomno vzpodbujeno in povezano z novo situacijo, nastalo ob osamosvojitvi Slovenije oziroma vzpostavitvi slovenske države in njene vključitve v Evropsko unijo, hkrati pa raziskovalno zaželeno in potrebno, saj je bilo potrebno te (protestantske) sestavine ponovno pretehtati in ovrednotiti znotraj (slovenske) identitete same in pri njenem soočanju z evropskim okoljem. In prav v tem je smiselnost, aktualnost in vrednost opravljenega raziskovalnega projekta.

Avtorji/avtorice so v svojih raziskavah, razpravah in študijah izhajali iz elementov teoretske analize problema sodobne nacionalne identitete ter še posebej analize razmerja med nacionalno identiteto, knjižnim jezikom in protestantskim krščanstvom v slovenskem primeru, kakor tudi analize odnosa do slovenskega protestantizma v (kon)tekstih, posebej relevantnih za oblikovanje nacionalne (samo)zavesti in kulturne memorije.

Marko Kerševan v uvodni in hkrati sintetizirajoči študiji z naslovom *Slovenci in protestantizem* namenja osrednjo pozornost teoretski konceptualizaciji naroda/nacije in nacionalne identitete, pa tudi vprašanjem specifičnosti slovenske nacionalne identitete in njenega (pre)oblikovanja v času in prostoru ter vlogi jezika, religije/protestantizma, kulture in državnosti pri tem. Nedvomno gre za tehten in aktualen prispevek k teoretskim diskusijam o opredeljevanju nacionalne identitete nasploh in slovenske še posebej, kot tudi za poseg v različne vidike razhajanj ob ocenjevanju pomena slovenskega protestantizma.

S teoretskimi vprašanji razmerja med nacionalno identiteto, nacionalizmom in religijo se ukvarjata tudi naslednji dve študiji. Andrej Kurillo v razpravi *Religija in nacionalizem* poudarja – na podlagi opravljene analize razmerja med etničnimi, religioznimi in nacionalnimi komponentami konfliktov v jugovzhodni Evropi, kot področju, ki ga je modernizacija zajela razmeroma pozno –, da je do nacionalnih konfliktov začelo prihajati šele v obdobju formiranja nacionalnih držav, in sicer z njihovo potrebo po trdnosti in brezprizivnosti nacionalnih lojalnosti. Sabina Mihelj v prvem delu svoje študije *Protestantizem in slovenski nacionalizem* – izhajajoč s stališča, da »vsako vzpostavitev nove države ali zamenjavo političnega režima praviloma spremljajo procesi predelave kolektivnih identitet, kolektivnih memorij in simbolnih prostorov ter nanje vezanih praks, tekstov, predmetov, pravil in simbolov« – kritično poseže v sodobne teoretske razprave o narodu in nacionalizmu, v drugem delu pa podaja skrb-